31. 12. 2023

ID: 120759

Justice před soudem

Před pár dny, až tohle budete číst, tak už před pár týdny jsme šli se ženou na koncert. Několik rockových kapel a vzpomínka na jednoho muzikanta, který už dělá kravál buď v nebi nebo v pekle, podle toho, kde to mají rockeři lepší. Protože kluky, no řekněme spíš pány, jedné z těch kapel znám, šli jsme rovnou do zákulisí a tam pak u jednoho stolu kecali, dokud na ně nedošla řada, aby šli na pódium. Byla tam také jedna paní, která se mě zeptala, jak dlouho bude ještě právo prohrávat a jak je to vlastně u nás se spravedlností? Na moji námitku, že právo zase až tak neprohrává, promptně namítla, že měla v poslední době čtyři řemeslníky a z toho tři ji okradli. Vedle na pódiu zrovna někdo riffoval, takže na přednášky o právu nebyl moc prostor. Řekl jsem jen, že ty řemeslníky měla prostě víc hlídat. A aby to vypadalo učeně, připomněl jsem latinskou sentenci, podle které právo přeje bdělým. Asi to tak trochu uznala, ale zjevně ji to nijak neuklidnilo.

Nevím, koho uklidní redefinice trestného činu znásilnění, která teď je na pořadu dne. Nic proti redefinici. Jen si nejsem jist, jestli, bude-li schválena, ubude znásilnění anebo přibude znásilňovačů za mřížemi. Za mřížemi věznic, které už nyní praskají ve švech.

Jsme zemí, která je spolehlivě v Evropě na špičce počtu vězňů na 100 000 obyvatel. V rámci EU jsme dokonce druzí. V Lichtenštejnsku na sto tisíc obyvatel připadá 27 vězňů, na Islandu 31 a ve Finsku 51. U nás 203. Viz pramen >>>zde.

Není jasné, jestli jsou Češi opravdu o tolik větší zločinci než občané Lichtenštejnska. Spíš tady něco nefunguje. S jistou nadsázkou by se dalo říci, že dýcháme na záda Rusům (389 vězňů), Bělorusům (343 vězňů) nebo Turkům s hezkými 318 vězni na 100 000 obyvatel. Statistika je z roku 2022, ale buďte klidní. Nic podstatného se nezměnilo. Snad jenom v Rusku vězňů ubylo, protože mnozí šli vraždit a rabovat legálně v armádní uniformě. Otázka zní, proč tohle veřejnost nezajímá. Když jeden vězeň stojí denně něco před tisícovku, takže každý den „nasypeme“ do vězenství cca 20 mil. Kč. Vypadá to, že máme ke kriminálům a kriminalizaci nějakou afinitu.

Názornou ilustraci té afinity poskytla některá média a některé poslankyně o pár dní později. To, když v Brně dostal u odvolacího soudu podmínku člověk, který měl opakovaně několik let znásilňovat nezletilou nevlastní dceru. Není sporu o tom, že podmíněný trest vypadá skutečně dost bizarně vedle toho, zač byl souzen. Otázka, vyřvaná do veřejného prostoru, ovšem nezněla „proč“, ale „jak to, že tak málo“. Nikdo, slovy nikdo, se nezajímal o odůvodnění rozsudku. Zato každý, kdo se dostal k mediálnímu lizu hned věděl, že je to špatně. Protože obžalovaný nešel sedět. Vypadá to, že u nás jen pár lidí zajímá, jestli vězení má nějaký smysl či efekt. Většina žije ve víře, že jedinou správnou odpovědí na kriminalitu je pořádný „flastr“. A jestli se něco do budoucna změní, je nepodstatný detail.

K čemu uvažovat o tom, co to je generální prevence, případně nakolik hrozba trestu doopravdy odrazuje potenciální pachatele od trestné činnosti? A jestli, když už je chytí, je k jejich převýchově skutečně vždy nebo většinově nezbytná cela se zábradlím na oknech.

Je smutnou pravdou, že informace o nových trendech, třeba o tom, čemu se říká restorativní justice, nebo snad dokonce „řešení spravedlnosti“, či „hledání spravedlnosti“ (anglicky solving justice) moc známé nejsou. Možná by Ministerstvo spravedlnosti mohlo trochu začít šířit osvětu. Určitě ale začít s tím, že pojem nezávislá justice znamená, že je fakt nezávislá. Musí snést kritiku, ale ne poslouchat, co řvou demonstranti pod okny ministerstva.

Ve vládním programu je dekriminalizace a už se hovoří, že by na ni mělo dojít. Letos by měl být přijat zákon novelizující trestní zákoník a umožňující ukládat nižší tresty a též ve větším množství tresty, které nebudou znamenat omezení svobody. Co s tím ale udělá veřejnost, je zatím záhada. Zejména když se cyklicky v médiích, zejména těch elektronických, objevují upoutávky na zločince, který si odpykal zákonem předepsanou dobu, po které lze žádat o podmíněné propuštění z výkonu trestu a nastojte, ten lotr si opravdu požádal. Ještě před pár lety nebylo nijak neobvyklé, když takový zločinec propuštěn nebyl a jeho žádost byla zamítnuta se stručným odůvodněním, podle kterého ještě nevypadá, že by se polepšil. Kázeňské odměny, co v kriminále nasbíral, jsou jen důkaz, jak se umí přetvařovat. Nakolik se tohle souzení liší od toho, co předváděl filmový soudce Roy Bean, ať si každý zhodnotí sám. Po masivní kritice v podobě nálezů Ústavního soudu sice tyhle simplexní „analýzy“ poněkud opadly, ale pořád si ještě nejsem jistý, jestli současný trend podmíněného propuštění z výkonu trestu spíš nesouvisí s tím, že ve věznicích fakt už není místo pro další produkty trestní justice.

Logicky vzato bychom měli hledat něco, co bude více lidí odrazovat od páchání trestného činu, ale trestní sazby to zjevně nejsou. To jsme si probrali už když se diskutovalo o hrozných následcích, které bude mít zrušení trestu smrti. A učí se to už na vysoké. Ne že by kriminalita nějak zvlášť rostla. Ovšem celospolečenská informovanost o tom, co je prevence kriminality od dob, kdy se jako nejspolehlivější způsob prevence jevila šibenice, taky moc nepokročila.



JUDr. Tomáš Sokol,
partner, advokát, Sokol, Novák, Trojan, Doleček a partneři, advokátní kancelář s.r.o.
člen představenstva České advokátní komory

Text byl uveřejněn v EPRAVO.CZ Magazine 4/2023

Další články:

- Proč musí obhájce u soudu mlčet?
- Advokátní úschovy a kolektivní vina
- Buřty, pivo a nenávist
- Kolegialita jako klíč k úspěchu
- O co aktuálně usiluje vedení ČAK?
- O důstojnosti advokátního stavu
- O úspěchu restrukturalizace rozhoduje čas
- Stojí LL.M. za to?
- Verba docent …
- Hodiny tikají každému
- Justice před soudem